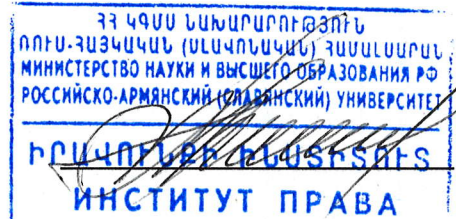

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՌԻՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն
Մ. Ա. Քալաշյան

« 04 » հունիսի 2025 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի ամբիոն

Հեղինակ՝ ի.գ.դ., պրոֆեսոր Ղամբարյան Ա. Ս.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման տեսություն

Բակալավրի կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Ներածություն

Իրավունքից հրաժարվելը ժամանակակից իրավագիտության պարադոքսալ հարցերից է: Իրավունքի պատմությունը վկայում է, որ մարդը մշտապես պայքարել և պայքարում է իր իրավունքների ճանաչման, պահպանման և պաշտպանության համար: Պայքարի այդ ուղին եղել է ցավագին և արյունալի: Մեր նախորդ սերունդները մարդու իրավունքները ձեռք են բերել իրենց կյանքի, ֆիզիկական ազատության և անձեռնմխելիության հաշվին: Մյուս կողմից, ժամանակակից քաղաքակրթության պայմաններում իր ինքնավարությունն անընդմեջ ընդլայնելու ցանկություն ունեցող մարդը, որպես ինքնավարության դրսևորում, պայքարում է իր իրավունքներից, ազատություններից հրաժարվելու հարցում պետությունից ինքնուրույնություն ստանալու համար: Թվում էր, թե մարդու համար օգտակար է իրավունքների իրականացումը, մինչդեռ հաճախ խոսվում է իրավունքից հրաժարվելու օգտակարության մասին:

Իրավունքից հրաժարվելն արդյո՞ք ինքնավարություն է, թե՞ նշանակում է հրաժարում ինքնավարությունից, իրավունքից հրաժարվելն արդյո՞ք ազատություն է, թե՞ պարզապես նշանակում է փախուստ ազատությունից ու պատասխանատվությունից: Թերևս այս պարադոքսային հանգամանքներով էր պայմանավորված հակասականության և տարօրինակության զգացողությունները, որոնք հաճախ առաջանում էին ինձ մոտ՝ մենագրությունը գրելու ընթացքում:

Իրավունքից հրաժարվելու տեսական հարցերը պատմականորեն առավել ուսումնասիրված է եղել հռոմեական իրավունքում և քաղաքացիական իրավունքում: Նախահեղափոխական ռուսական քաղաքացիական իրավունքի մասնագետները հաճախ են անդրադարձել մասնավոր իրավունքից հրաժարվելու հարցերին:

Ժամանակակից իրավագիտությունում իրավունքից հրաժարվելու հարցերն առավել մանրամասն ուսումնասիրվել են հատկապես անգլոամերիկյան իրավունքում: Ընդ որում՝ իրավունքից հրաժարվելու հարցերը քննարկում են իրավունքի տարբեր ճյուղերի մասնագետները, սակայն այն առավել հետազոտված է քրեական դատավարության գիտության մեջ:

Իրավունքից հրաժարվելը հետխորհրդային իրավագիտության արդի հարցերից է, որը կարիք ունի տեսական վերլուծության, սակայն նման թեմայով հետազոտությունն իրականացնելիս կարելի է հանդիպել մեթոդաբանական որոշակի բարդությունների: Նախ, իրավունքից հրաժարվելու հարցերը քննարկելիս հաճախ չի հստակեցվում, թե իրավունքից հրաժարվելու ո՞ր տեսակի կամ տիպի մասին է խոսքը: Բացակայում է նաև միասնական տերմինաբանությունը, հեղինակները միևնույն երևույթները հաճախ տարբեր տերմիններով են կոչում: Ընդ որում, այս

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

ուրտում տերմինաբանական անորոշությունների մասին բարձրաձայնում են նաև ամերիկյան իրավաբանները: Բացի այդ, իրավունքից հրաժարվելու խնդիրների քննարկման տիրույթում խաչվում են իրավունքի ընդհանուր տեսության, սահմանադրական իրավունքի և իրավունքի այլ ճյուղերի մասնագետների իրավամտաճողությունները, նույնիսկ ի հայտ են գալիս հանրային և մասնավոր իրավամտաճողությունների հակասություններ:

Դասընթացի նպատակը և խնդիրները:

Դասընթացի շրջանակներում առաջադրվում են հետևյալ խնդիրները.

- ✓ Իրավունքից հրաժարվելն արդյո՞ք ինքնավարություն է, թե՞ նշանակում է հրաժարում ինքնավարությունից.
- ✓ Իրավունքից հրաժարվելու տեսական վերլուծության իրականացումը.
- ✓ Բացահայտել իրավունքից հրաժարման վերլուծության մեթոդաբանական բարդությունները.
- ✓ ձևավորել մասնագիտական արհեստավարություն.

2.1. Կրթական վերջնարդյունքները: Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է.

Իմանա՝

- o Իրավունքից հրաժարվելու պատմական և իրավափիլիսոփայական տեսանկյունները.
- o Հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը.
- o Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը.
- o Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը.
- o Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելու ընդհանուր պայմանները.

Կարողանա՝

- o Տարբերակել իրավունքից հրաժարվելու ձևերը.
- o Տարբերակել հակընդդեմ հարցման իրավունքից (կոնֆրոնտացիայի) հրաժարվելու ձևերը.
- o Տարբերակել հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելու ձևերը.

ունակ լինի (պատասխանել)՝

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

- Վ Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերին.
- Վ Հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերին.
- Վ Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերին.
- Վ Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը.

2.2. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Կամնոթական դասընթացների կրթաբլոկում» 4 ակադեմիական կրեդիտ (144 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 34 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 4 ուսումնական տարվա 1 կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	144
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	68
1.1.1. Դասախոսություններ	34
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	34
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	76
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	քննություն

2.3. Առարկայի ծավալը՝ 144 ժամ, կրեդիտ՝ «4» ECTS:

2.4. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսություններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
<p>Թեմա 1. Իրավունքից հրաժարվելու պատմական և իրավափիլիսոփայական տեսանկյունները Իրավունքից հրաժարվելը (պատմական տեսանկյունը): Իրավունքից (ազատությունից) հրաժարվելը (իրավափիլիսոփայական տեսանկյունը)</p>	10	5	5
<p>Թեմա 2. Իրավունքից հրաժարվելու տեսությունը Իրավունքից հրաժարվելու հասկացությունը և ձևերը: Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարվելը: Սուբյեկտիվ իրավունքն իրականացնելուց հրաժարվելու հատուկ-իրավաբանական սահմանափակումները</p>	10	5	5
<p>Թեմա 3. Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը (դոկտրինալ և պատմահամեմատական տեսանկյունները): Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելու ընդհանուր պայմանները: Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը մեղադրյալի միջնորդությամբ (համաձայնությամբ): Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը (իրավունքը կորցնելը) հակաիրավական արարք կատարելով (forfeiture by wrongdoing)</p>	12	6	6
<p>Թեմա 4. Հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական</p>	12	6	6

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

<p>միջամտության հարցերը Հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) իրավունքի ելությունը: Հակընդդեմ հարցման իրավունքից (կոնֆրոնտացիայի) հրաժարվելու հասկացությունը և ձևերը</p>			
<p>Թեմա 5. Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը (դոկտրինալ և իրավահամեմատական տեսանկյունները): Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը (հայկական իրականություն)</p>	12	6	6
<p>Թեմա 6. Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելը (դոկտրինալ և պատմահամեմատական տեսանկյունները): Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելու ձևերը</p>	12	6	6
<p>Ընդհանուր</p>	68	34	34

3. Դասընթացի թեմաները եւ ծավալները:

Թեմա 1. Իրավունքից հրաժարվելու պատմական և իրավափիլիսոփայական տեսանկյունները

Իրավունքից հրաժարվելը (պատմական տեսանկյունը): Իրավունքից (ազատությունից) հրաժարվելը (իրավափիլիսոփայական տեսանկյունը)

Թեմա 2. Իրավունքից հրաժարվելու տեսությունը

Իրավունքից հրաժարվելու հասկացությունը և ձևերը: Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարվելը: Սուբյեկտիվ իրավունքն իրականացնելուց հրաժարվելու հատուկ-իրավաբանական սահմանափակումները

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Թեմա 3. Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը

Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը (դոկտրինալ և պատմահամեմատական տեսանկյունները): Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելու ընդհանուր պայմանները: Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը մեղադրյալի միջնորդությամբ (համաձայնությամբ): Դատական նիստին մասնակցելու իրավունքից հրաժարվելը (իրավունքը կորցնելը) հակաիրավական արարք կատարելով (forfeiture by wrongdoing)

Թեմա 4. Հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը

Հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) իրավունքի էությունը: Հակընդդեմ հարցման իրավունքից (կոնֆրոնտացիայի) հրաժարվելու հասկացությունը և ձևերը

Թեմա 5. Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը

Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը (դոկտրինալ և իրավահամեմատական տեսանկյունները): Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքից հրաժարվելը (հայկական իրականություն)

Թեմա 6. Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը

Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելը (դոկտրինալ և պատմահամեմատական տեսանկյունները): Հաղորդակցության գաղտնիության իրավունքից հրաժարվելու ձևերը

4. Գրականության ցանկ

Հիմնական՝

1. Ղամբարյան Ա. Իրավունքից հրաժարվելը և քրեադատավարական միջամտության հարցերը: Եր.: «Տիգրան Մեծ», 2018
2. Ղամբարյան Ա., Ավոյան Ք., Սուրյեկտիվ իրավունքից հրաժարումը և իրավաչափության պայմանները // Օրինականություն, 2016, № 91, էջեր 23-34
3. Տիգրանյան Ա., Մարդու հիմնական իրավունքների սահմանադրական ամրագրումից հրաժարվելը հանրաքվեի միջոցով // ՀՀ սահմանադրական դատարանի տեղեկագիր, 2023, № 3 (111), էջեր 249-265
4. Ջաքս Միխայել, Սահմանադրական իրավունք II: Հիմնական իրավունքներ. մաս I. Հիմնական իրավունքների տեսություն: Թարգմ. Լ. Սարգսյան, մասնագիտական խմբ. և թարգմ.՝ Վ. Պողոսյան. Եր.: Տիգրան Մեծ, 2015

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

5. Саркисян А., Новосельнов Д. Об отказе от права и его последствиях // Вестник экономического правосудия Российской Федерации. 2017. № 4. С. 100
6. Седова Ж. И., Зайцева Н. В. Принцип эстоппель и отказ от права в коммерческом обороте Российской Федерации. М.: Статут, 2014. Доступ из СПС «КонсультантПлюс»
7. Бойко Т. С. Отказ от права и воздержание от осуществления права: российский и англо-американский подходы // Закон. 2012. № 3
8. Гладышева И. П. К вопросу о понятии «юридический отказ» // Вестник Нежгородской академии МВД России. 2010, № 2 (13)
9. Чеботарева И. Н., Пашутина О. С., Ревина И. В. Отказ от субъективного права как феномен в уголовном процессе России. Курск, 2020
10. Саркисян А. В. Доктрина отказа от права: опыт сравнительно-правового анализа. <http://pressto.amu.edu.pl/index.php/ppuam/article/view/4607/4718> (10.12.2017)

Ինտերակտիվ կայքեր`

1. www.arlis.am
2. www.parliament.am:
3. www.concourt.am

5. Հարցեր եւ առաջադրանքներ ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի համար

1. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման տեսությունն առարկայի օբյեկտը, առարկան և մեթոդոլոգիան
2. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման հասկացությունը
3. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման առանձնահատկությունները
4. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման սկզբունքները
5. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման նախադեպային իրավունքը
6. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման կարգավորման այլ իրավունքի աղբյուրներ
7. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման կիրառման տեսակները
8. Սուբյեկտիվ իրավունքից հրաժարման սահմանափակումները
9. Մարդու իրավունքների ընդհանուր բնութագիրը
10. Պետության պոզիտիվ և նեգատիվ պարտավորությունները. Իրավունքից հրաժարման առանձնահատկությունները
11. Հորիզոնական և ուղղահայաց իրավահարաբերություններ. Իրավունքից հրաժարման առանձնահատկությունները

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

12. Քաղաքացիական իրավունքներից հրաժարումը
13. Քաղաքական իրավունքներից հրաժարումը
14. Սոցիալական իրավունքներից հրաժարումը
15. Տնտեսական իրավունքներից հրաժարումը
16. Մշակութային իրավունքներից հրաժարումը
17. Էկոլոգիական իրավունքներից հրաժարումը
18. Կոլլեկտիվ իրավունքներից հրաժարումը

6. Ստուգումների անցկացման ձևեր եւ գնահատման չափանիշները:

Խմբային քննարկում. Նպատակը՝ մտքերի փոխանակում կոնկրետ առաջադրված տեսական հիմնախնդիրների վերաբերյալ:

Գնահատման չափանիշները՝ տեսական պատրաստվածություն, հղումներ հեղինակներին, սեփական կարծիքի հիմնավոր եւ տրամաբանական փաստարկվածություն, ակադեմիական ակտիվություն, գիտական էթիկայի պահպանման կարողություն:

Ելույթներ ըստ թեմայի. Նպատակը՝ թեմայի կամ հարցի խորացված ուսումնասիրում:

Գնահատման չափանիշները՝ պատասխանի տրամաբանական կառուցում, տեսական եւ կիրառական գիտելիքների համադրում, օրինակներ բերելու ունակություն, տեսակետների պատճառաբանվածություն:

Ստուգաթղթ. Նպատակը՝ ստուգել ուսանողների գիտելիքները եւ ելույթների վերլուծության ունակությունը ստացված գիտելիքների արդյունքում: